

2015-2016, második félév
Sapientia-EMTE, FFM, Kolozsvár
1. év

Filmtörténet 2.

Oktató: Virginás Andrea – avirginas@gmail.com

Órák időpontja: hétfő, 10-14 (előadás, szeminárium), 14-18 (vetítések) A105.

TANMENET

Az euró-amerikai filmtörténet 1930–1960 közötti időszakában a filmművészet materiális jellemzői alapvetően megváltoztak: a technikai újítások – hangosfilm, színes technika, széles vászon, továbbá a hollywoodi stúdiórendszer fénykora és leépülése, valamint az európai nemzeti filmgyártások – olasz, angol, francia – politikailag is támogatott megerősödése csupán néhány a hosszú távú hatással bíró változások közül. A tárgyalt időszakban a klasszikus narratív filmműfajok (gengszterfilm, musical, vígjáték, western) virágzásának és a poszt-klasszikus film noir műfaj kialakulásának lehetünk a tanúi. Ugyanakkor az úttörő (a tradicionális stúdiógyártástól részben) független film – Orson Welles, és részben Alfred Hitchcock munkássága, a francia lírai realizmus, az olasz neorealizmus és az angol free cinema – egyaránt fontos fejlődési fázison mentek át a két világháború meghatározta társadalmi, gazdasági és politikai kontextusban.

1. HÉT

Február 8.

10-12 *Előadás:* Bevezető, követelmények.

Filmvetítés: *Rebecca/A Manderley-ház asszonya* (r. Alfred Hitchcock; producer David O. Selznick, 1940).

12-14 *Előadás:* Általános áttekintő a korszakról 1: Stúdiók, filmtípusok, műfajok és sztárok.

Szeminárium: Korszak-kezdetek: *Rebecca*.

14-16 *Filmvetítés:* *A kis cézár / Little Caesar* (r. Mervyn LeRoy, 1931).

16-18 *Filmvetítés:* *A fehér hőség / White Heat* (r. Raoul Walsh, 1949).

2. HÉT

Február 15.

10-12 *Előadás:* Bevezető, követelmények. Általános áttekintő a korszakról 2: némafilm és hangosfilm között, műfajok és sztárok.

12-14 *Szeminárium:* **A klasszikus elbeszélő filmműfajok 1: A gengszterfilm.**

További példák: *A közellenség / Public Enemy* (r. William Wellman, 1931), *A viharos húszas évek / The Roaring Twenties* (r. Raoul Walsh, 1939), *A keresztapa / The Godfather* (r. Fr. Ford Coppola, 1972).

Lehetséges szempontok: a gengszter alakja, a bukás dramaturgiája, a nők szerepe.

Berkes Ildikó-Nemes Károly: *A bűnügyi film*. Uránusz Kiadó, 2001, 53-126.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000.(classic Hollywood cinema, gangster films, iconography.)

Király Jenő: „A klasszikus gengszterfilm vilásképe”. In: Király Jenő: *Frivol múzsa (1.)*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993. 367–381.

McArthur, Colin: Ikonográfia. In: Balogh Gyöngyi (szerk.): *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III.(Tömegfilm)*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1979. 181–187.

Péterffy Gabriella: Gengszter karakterek az amerikai filmben. *Filmkultúra*, 1995. szept. 20–18.

Thompson, Kristin–David Bordwell: *Film History. An Introduction*. McGraw–Hill, 2003. 233 (The Gangster Film).

Warshow, Robert: A gengszter mint tragikus hős. In: Balogh Gyöngyi (szerk.): *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III. (Tömegfilm)*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1979. 175–181.

14-16 *Filmvetítés: A postakocsi / Stagecoach* (r. John Ford, 1939).

16-18 *Filmvetítés: Délidő / High Noon* (r. Fred Zinnemann, 1952).

3. HÉT

Február 22.

10-12 *Előadás: Általános áttekintő a korszakról 3: A fejlődés irányvonalai: a hangosfilm, a színesfilm és a széles-vászon szabványai.*

12-14 *Szeminárium: A klasszikus elbeszélő filmműfajok 2. A western világa.*

Kovács Dávid, Szabó D. Tamás

További példák: *A Sierra Madre kincse / The Treasure of the Sierra Madre* (r. John Huston, 1948), *Rio Bravo* (r. Howard Hawks, 1959), *A hét mesterlövész / The Magnificent Seven* (r. John Sturges, 1960).

Lehetséges szempontok: Bináris oppozíciók, férfiasság-konstrukciók, a Vadnyugat mítosza, a műfaj ikonográfiája.

Bazin, André: A western fejlődése. In: Király Jenő (szerk.): *Film és szórakozás*. Mokép–Magyar Filmtudományi Intézet, Budapest, 1981. 146–155.

---: A western, avagy a par excellence amerikai filmművészet. In: Balogh Gyöngyi (szerk.): *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III. (Tömegfilm)*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1979. 103–109.

Berkes Ildikó–Nemes Károly: A western. *Az amerikai film*. Uránusz, Budapest, 2006, 31-64.
Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000. (Classic Hollywood Cinema, Iconography, Westerns)

Király Jenő: A western morfológiája. In: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetípusok a filmkultúrában*. Korona Kiadó, Budapest, 1998. 118–143.

Kuczka Péter: Colt és kalap. *Filmkultúra*, 1978. 5. 49–66.

Lovell, Alan: The Western. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods 1*. University of California Press, 1976. 164–175.

Wright, Will: A western film struktúrája (részletek). In: *Mozgóképkultúra és médiaismeret szöveggyűjtemény*.

14-16 *Filmvetítés: Arzén és régi csipke / Arsenic and Old Lace* (r. Frank Capra, 1944).

16-18 *Filmvetítés: Van, aki forrón szereti / Some Like it Hot* (r. Billy Wilder, 1959).

4. HÉT

Február 29.

10-12 *Előadás: Általános áttekintő a korszakról 4. A klasszikus narratív film poétikája, David Bordwell elbeszélés-elmélete alapján. A Casablanca példája.*

12-14 *Szeminárium: A klasszikus elbeszélő filmműfajok 3: a vígjáték.*

Tóth Helga

További példák: *Ez történt egy éjszaka / It Happened One Night* (r. Frank Capra, 1934), *Philadelphiai történet / The Philadelphia Story* (r. George Cukor, 1940), *Ninotchka* (r. Ernst

Lubitsch, 1939), *A herceg és a táncosnő / The Prince and the Showgirl* (r. Laurence Olivier, 1957).

Lehetséges szempontok: a komikum régi és új forrásai – karakter-építkezés, helyzetkomikum, dialógusok, kultúrák ütközése. Hogyan mutatkozik meg a filmipar, a filmkészítés világa?

Thompson, Kristin–David Bordwell: *Film History. An Introduction*. McGraw–Hill, 2003. 230–231.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000. (comedy, classic Hollywood cinema, iconography).

Kovács Ilona: A gondola alakú hamutartó (Ernst Lubitsch vígjátékai). *Filmvilág*, 22–29.

Richards, Jeffrey: Frank Capra and the Cinema of Populism. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods 1*. University of California Press, 1976. 65–78.

14-16 *Filmvetítés: Top Hat* (r. Mark Sandrich, 1935).

16-18 *Filmvetítés: Ének az esőben / Singing in the Rain* (r. Gene Kelly–Stanley Donen, 1952).

5. HÉT

Március 7.

10-12 *Előadás:* Az 1930-1945 közötti időszak legfontosabb rendezői: áttekintés.

12-14 *Szeminárium: A klasszikus elbeszélő filmműfajok 4: A musical.*

Kacsur Krisztina

További példák: *Babes on Broadway* (r. Busby Berkeley, 1941), *Egy amerikai Párizsban / An American in Paris* (r. Vincente Minelli, 1951), *A zenekar kocsija / The Band Wagon* (r. Vincente Minnelli, 1953), *My Fair Lady* (r. George Cukor, 1964).

Lehetséges szempontok: A hangostechnika működésben, a hang képi leképezései. A mozgás, a koreográfia és a kameramunka. A műfaj önreflexivitása és a sztár(olás).

Altman, Rick. A musical. In: G. Novell-Smith (szerk.) *Oxford Filmenciklopédia*. Budapest: Glória, 1998, pp. 303-314.

Dyer, Richard: Introduction. *Heavenly Bodies. Film Stars and Society*. London–New York: Routledge, 2004, 1-17.

Feuer, Jane: The Self-reflexive Musical and the Myth of Entertainment. G. Mast (ed.) *Film Theory and Criticism: Introductory Readings*. New York-Oxford: Oxford UP; 1992, 486-497.

Forestier, François: Egy poén, ha csattan. (Beszélgetések Billy Wilderrel) *Filmvilág*, 2002. 6. 45–46.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000. (musical, classic Hollywood cinema, iconography)

Horváth Vera: Hollywood és a film-musical. *Filmkultúra*, 1985. 6. 13–36.

Karasek, Helmuth: Salto mortale a hatodik emeletről. (Billy Wilder mesél) *Filmvilág*, 1992. 12. 44–50.

Kömlödi Ferenc: Táncoló Hollywood. (A musical.) *Filmvilág*, 1993. 7. 48–52.

Molnár Gál Péter: Főúr, kérek egy táncost! (Billy Wilder filmjeiről) *Filmvilág*, 2002. 6. 42–44.

14-16 *Filmvetítés: A máltai sólyom / The Maltese Falcon* (r. John Huston, 1940).

16-18 *Filmvetítés: A harmadik ember / The Third Man* (r. Carol Reed, 1948).

6. HÉT

Március 14.

10-12 *Előadás:* Egy független filmkészítő az álomgyárban: Orson Welles pályája.

12-14 Szeminárium: **A klasszikus elbeszélő filmműfajok 5: A film noir és a melodráma, mint poszt-klasszikus műfaji jelenségek.**

Gyenes-Kristófi Gergely, Csurka-László Csongor

További példák: *Jezebel* (r. William Wyler, 1938), *A hosszú álom / The Big Sleep* (r. Howard Hawks, 1946), *Laura* (r. Otto Preminger, 1944), : *Kettős kárigény / Double Indemnity* (r. Billy Wilder, 1944), *Mildred Pierce* (r. Michael Curtiz, 1944), *The Third Man* (r. Carol Reed, 1948).

Lehetséges szempontok1: a történetmondás sajátosságai, a helyszínek szerepe, a megvilágítás jellemzői, a női alakok, a kiindulópontul szolgáló regények.

Borde, Raymond and Etienne Chaumeton: Towards a Definition of Film Noir. In: A. Silver and J. Ursini, *The Film Noir Reader*. New York: Limelight, 2003, 17-25.

Bordwell, David: „A bűnügyi film”. *Elbeszélés a játékfilmben*. Budapest, Magyar Filmintézet, 1996, 76–87.

Kovács András Bálint: Sötét filmek. (A bűnfilm és a modernitás.) *Filmvilág*, 2000. 6. 4–11. ---. A klasszikus elbeszélés feloldódása. *A modern film irányzatai*. Budapest. Palatinus, 2005, 264-274.

Langford, Barry. Before Genre: Melodrama. *Film Genre. Hollywood and Beyond*. Edinburgh UP, 2005, 29-50.

Place, J. A. –L. S. Peterson: Some Visual Motifs of Film Noir. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods 1*. University of California Press, 1976. 325–339.

Schrader, Paul. Notes on *Film Noir*. A. Silver and J. Ursini, *The Film Noir Reader*. New York: Limelight, 2003, 53-63.

14-16 Filmvetítés: *A shanghaji asszony / The Woman from Shanghai* (r. Orson Welles, 1948).

16-18 Filmvetítés: *A per / The Trial* (r. Orson Welles, 1962).

7. HÉT

Március 21.

10-12 Előadás: Orson Welles ars poétikái.

12-14 Szeminárium: **Az ezerarcú Orson Welles.**

Kovács Nóra, Józsa Ádám

További példák: *Aranypolgár / Citizen Kane* (1941), *Az Ambersonok tündöklése / The Magnificent Ambersons* (1942), *A gonosz érintése / Touch of Evil* (r. Orson Welles, 1958).

Lehetséges szempontok: Műfajok Welles-nél: film noir és bűnügyi filmes nyomok. Stúdiórendszer és önprodukció, mint a gyártás módozatai. Welles, mint színész. Az *Aranypolgár* gyártástörténete.

Bogdanovich, Peter : Orson Welles (interjúsorozat). *Filmvilág*, 1997. 2. 38–46., 3. 36–44., 4. 39–42.

Bordwell, David : *Citizen Kane*. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods 1*. University of California Press, 1976. 273–290.

Fáber András: A befejezetlen műemlék. (Orson Welles életműve). *Filmvilág*, 1986. 1. 24–28.

Garis, Robert: *The Magnificent Ambersons, The Lady from Shanghai. The Films of Orson Welles*, Cambridge: Cambridge UP, 2004, 69-109.

Kovács András Bálint: Minden idők... (*Aranypolgár*). *Filmvilág*, 1993. 6. 4–7.

Nemes Károly, Andrew Sarris: *Aranypolgár pro és kontra. Filmkultúra*, 1993. febr. 36–33.

Robert L. Carringer: *Az Aranypolgár készítése. Metropolis* 2000/2, 6-37.

14-16 Filmvetítés: *Mindent Éváról / All about Eve* (r. Joseph L. Mankiewicz, 1950).

16-18 Filmvetítés: *Mi történt Baby Jane-el? / What Ever Happened to Baby Jane?* (r. Robert Aldrich, 1962).

TAVASZI VAKÁCIÓ

8. HÉT

Április 4.

10-12 *Előadás*: Az 1945-1960 közötti időszak legfontosabb rendezői: áttekintés.

12-14 *Szeminárium*: Dívafilmek: az álomgyár önmagára reflektál.

Frunza Roland

További példák: *Alkony sugárút / Sunset Boulevard* (Billy Wilder, 1950), *A herceg és a táncosnő / The Prince and the Showgirl* (r. Laurence Olivier, 1957), *Álom luxuskivitelben / Breakfast at Tiffany's* (r. Blake Edwards, 1961), *Római vakáció / Roman Holiday* (r. William Wyler 1953), *Egy hét Marilynnel / My Week with Marilyn* (r. Simon Curtis, 2011).

Ebert, Roger, „What Ever happened to Baby Jane?”, 2008 február 16,
<http://www.rogerebert.com/reviews/great-movie-what-ever-happened-to-baby-jane-1962>

Farkas Zita: „Marlene, Marilyn és Madonna”, *Filmtett* 2004 január 15,

<http://www.filmtett.ro/cikk/2082/marlene-marilyn-es-madonna>

Kolozsi László, „Humor, hidegvérrel” *Filmvilág* 2007/03, 8-11

http://filmvilag.hu/xerxes_frame.php?cikk_id=8907

Papp Attila Zsolt: Marilyn és „Marilyn”, *Filmtett* 2012. február 21,

<http://www.filmtett.ro/cikk/2994/simon-curtis-my-week-with-marilyn-egy-het-marilynnel>

Pápai Zolt, „Lábunk előtt a világ” *Filmvilág* 2002/05, 56,

http://filmvilag.hu/xerxes_frame.php?cikk_id=2552

Tüske Zsuzsanna: „Az apás Galatea. Audrey Hepburn portré”, *Filmvilág* 2013/04, 24-27,

http://filmvilag.hu/xerxes_frame.php?cikk_id=11395

Virginás Andrea: „Sztárok tana”, *Filmtett* 2004 január 15,

<http://www.filmtett.ro/cikk/2081/sztarok-tana>

Virginás Andrea: „A Bacall-keserű: amikor a sztár tükröz(ődik)”, *Filmtett* 2014 szeptember

16, <http://www.filmtett.ro/cikk/3725/a-bacall-keseru-amikor-a-sztar-tukroz-odik-lauren-bacall-portre>

Varró Attila, „Két világ közt”, *Filmvilág* 2009/09, 30-31,

http://filmvilag.hu/xerxes_frame.php?cikk_id=9909

14-16 *Filmvetítés*: *Ok nélküli lázadó / Rebel without a Cause* (r. Nicholas Ray, 1955)

16-18 *Filmvetítés*: *A rakparton / On the Waterfront* (r. Elia Kazan, 1954).

9. HÉT

Április 11.

10-12 *Előadás*: A hollywoodi stúdiórendszer a második világháborút követően: az aranykor vége, adaptációk, a műfajok palettája. A klasszikus hollywoodi korszak lenyomata.

12-14 *Szeminárium*: **Az ötvenes évek: a lázadás filmjei, Brando, Dean és Monroe.**

Fodor-Kiss Hunor

További példák: *Aszfaltdzsungel / The Asphalt Jungle* (r. John Huston, 1950), *A vad / The Wild One* (1953, r. Laslo Benedek), *Niagara* (r. Henry Hathaway, 1953), *River of No return* (r. Otto Preminger, 1954), *Édentől keletre / East of Eden* (r. Elia Kazan, 1955), *Óriás / Giant* (r. George Stevens, 1956), *Kallódó emberek / The Misfits* (r. John Huston, 1961).

Lehetséges szempontok: Az ötvenes évek az amerikai filmgyártásban: lázadás és konformizmus, a család széthullása.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000 (method acting).

Molnár Gál Péter: A félévszázados siheder (James Dean). *Filmvilág* 1981. 4. pp. 37-42.

Joe Hyams: Az elveszett kisfiú (James Dean). *Filmvilág* 1996. 6. pp. 40-48.

Nemes Károly: *Elia Kazan*. Filmbarátok kiskönyvtára sorozat. Budapest: Magyar Filmtudományi Intézet, 1978.

Az *Oxford Filmenciklopédia* (szerk. G. Novell-Smith, Budapest: Glória, 1998) James Dean-re, Marlon Brando-ra, Marilyn Monroe-ra, Elia Kazan-ra és John Huston-ra vonatkozó összegzései.

14-16 *Filmvetítés: Ködös utak / Quai des Brumes* (r. Marcel Carné, 1938).

16-18 *Filmvetítés: A játékszabály / La règle du jeu* (r. Jean Renoir, 1939).

10. HÉT

Április 18.

10-12 *Előadás: Filmgyártások Európában 1: Franciaország 1930-1960. A francia lírai realizmus irányzata* (Marcel Carné, Jean Renoir, René Clair filmjei).

12-14 *Szeminárium: A francia lírai realizmus filmjei.*

Titi Henrietta, Fóris Eszter

További példák: *Az alvilág királya / Pépé le Moko* (r. Julien Duvivier, 1937), *Hotel du Nord* (r. Marcel Carné, 1938), *A nagy ábránd / La grande illusion* (r. Jean Renoir, 1937), *The Golden Coach* (r. Jean Renoir, 1953), *French Cancan / Mulató a Montmartre-on* (r. Jean Renoir, 1954).

Lehetséges szempontok: városképek, tér és lélek kapcsolata, díszletek és világítás. Marcel Carné és Jean Renoir életműve.

Bazin, André: Jean Gabin és sorsa. In: Király Jenő (szerk.): *Film és szórakozás*. Mokép–Magyar Filmtudományi Intézet, Budapest, 1981. 297–300.

---. A francia Renoir. In: *Mi a film? Esszék, tanulmányok*. Budapest, Osiris, 1995: 227–257.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000. (French poetic realism.)

Hegedűs Zoltán: Elindult a Rue des Halles-ből. Az élő René Clair. *Filmvilág*, 1981. 5. 26–28.

Thompson, Kristin–David Bordwell: *Film History. An Introduction*. McGraw–Hill, 2003. (France: Poetic Realism, 283–301.)

Urbán Mária: A francia lírai realizmus. *Filmtett*, 2001. nov., 22–26. old.

Renoir, Jean: *Életem és filmjeim*, Budapest: Osiris, 2006 (vonatkozó részek).

14-16 *Filmvetítés: Megszállottság* (r. Luchino Visconti, 1942).

16-18 *Filmvetítés: Biciklitolvajok* (r. Vittorio De Sica, 1948).

11. HÉT

Április 25.

10-12 *Előadás: Filmgyártások Európában 2: Olaszország 1930-1960. A második világháború traumája és az olasz neorealizmus irányzata*. Luchino Visconti, Roberto Rossellini, Vittorio de Sica filmjei.

12-14 *Szeminárium: A neorealista filmelbeszélés valóság-felfogása. Dokumentarizmus?*

Weinraub Dániel, Novák Péter

További példák: *Róma, nyílt város / Roma, città aperta* (Roberto Rossellini, 1945), *Utazás Itáliában / Viaggio in Italia* (r. Roberto Rossellini). Variációk egy témára: *Megszállottság, A postás mindig kétszer csenget* (r. Tay Garnett, 1946) és (r. Bob Rafelson, 1981).

Lehetséges szempontok: milyen a neorealizmus valósága? Különböző filmek összehasonlítása.

- Báron György: Realizmus és dekadencia. (Luchino Visconti portréjához) *Filmvilág*, 1983. 6. 58–63. 16-18.
- Bazin, André : A neorealizmus esztétikája. In: *Mi a film? Esszék, tanulmányok*. Budapest, Osiris, 1995: 369–449.
- Bikácsy Gergely: Vulkán, jégcsap, könnyek (Roberto Rossellini filmjeiről). *Filmvilág*, 1992. 1. 27–31.
- Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000 (film noir, Italian neo-realism).
- Kovács András Bálint: Rossellini: a „neorealista csoda”. *A modern film irányzatai*. Budapest. Marx József: Premier plan–Roberto Rossellini. *Filmkultúra*, 1975. 1. 61–81.
- Murai András. „Megfigyelés mozgóképpel. A cinéma vérité-től a valóságshow-ig.” *Metropolis – Médiakutató* 2001 Média és film különszám, 40-49.
- Palatinus, 2005, 289-298.
- Thompson, Kristin. „Realism in the Cinema: *Bycycle Thieves*.” *Breaking the Glass Armor. Neoformalist Film Analysis*. Princeton: Princeton UP, 1988, 197-217.
- Vincze Teréz: Az olasz neorealizmus. *Filmtett*, 2001. dec.-jan., 18–23. old.
- 14-16 *Filmvetítés: A 39 lépcsőfok / The 39 Steps* (r. Alfred Hitchcock, 1935). The man who
- 16-18 *Filmvetítés: Rémület a színpadon/Stagefright* (r. Alfred Hitchcock, 1950).

12. HÉT

Május 2.

- 10-12 *Előadás*: Filmgyártások Európában 3: Anglia 1930-1950. Bevezetés Alfred Hitchcock életművébe.
- 12-14 *Szeminárium: Alfred Hitchcock pályája. Közelítések Hitchcockhoz I.*

Török Etele

További példák: Hitchcock filmjei 1950-el bezárólag.

Lehetséges szempontok: műfajok, témák, helyszínek. Kémek, üldözött emberek, fenyegetett asszonyok. Az angol filmgyártás a tárgyalt korszakban: Hitchcock kortársai és pályatársai (Michael Powell).

- Bikácsy Gergely: A kések és a formák. Zuhanás Hitchcockkal. *Filmvilág*, 1986. 10. 2–7.
- Bikácsy Gergely: Hitchcock-pályakép. *Filmkultúra*, 1979. 5: 59–73.
- Branigan, Edward: Narráció. In: Füzi Izabella (szerk.): *Verbális és vizuális narráció*. Apertúra könyvek. Szeged: Pompeji, 2011, pp.39-70.
- Molnár Gál Péter: Ananké a fürdőszobában. *Filmkultúra*, 1985. 12: 23–26.
- Serge July–Jean-Luc Godard: Hitchcock vörösboros palackjai. *Filmvilág*, 1986. 10. 7–10.
- Sterritt, David: *The Films of Alfred Hitchcock*. Cambridge University Press, 1993. 1–28, 82–144.
- 14-16 *Filmvetítés: Vertigo* (r. Alfred Hitchcock, 1958).
- 16-18 *Filmvetítés: A madarak /The Birds* (r. Alfred Hitchcock, 1963).

13. HÉT

Május 9.

- 10-12 *Előadás*: A hitchcocki stílus jellemzői. Az expresszionizmus hagyománya, a suspense dramaturgiája.
- 12-14 *Szeminárium: Közelítések Hitchcockhoz II.*

Incze Kata

Lehetséges szempontok: Az 1950 után készült filmek: színek és pszichózisok, férfiak és nők. További példák: *North by Northwest* (1959), *Marnie* (1964), *Torn Curtain* (1966).

Bonitzer, Pascal. A hitchcocki suspense. In: Füzi Izabella (szerk.): *Hitchcock. Kritikai olvasatok*. Szeged, Pompeji, 2010, 53-70.

Kovács András Bálint. Fabulaalternatívák: Hitchcock. *A modern film irányzatai*. Budapest. Palatinus, 2005, 274-277.

Modleski, Tania : Hitchcock, a feminizmus és a patriarchális tudattalan. *Metropolis*, 2000. 4. 38–54.

Pethő Ágnes: Képek bűvöletében. Adalékok mozgókép és festészet kapcsolatának értelmezéséhez Alfred Hitchcock filmjeiben. In: Pethő Ágnes (szerk.): *Film-kép-nyelv*.

Kolozsvár: Scientia, 2007, 139-196.

14-16 *Filmvetítés: A hosszútávfutó magányossága / The Loneliness of the Long Distance Runner* (r. Tony Richardson, 1962).

16-18 *Filmvetítés: Egy csepp méz / A Taste of Honey* (r. Tony Richardson, 1961).

14. HÉT

Május 16.

10-12 *Előadás:* Filmgyártások Európában 4: Anglia 1950 után. Az angol free cinema mozgalma, legjelentősebb alkotói (Tony Richardson, Lindsay Anderson, Karel Reisz).

12-14 *Szeminárium:* Realizmus az angol free cinema filmjeiben: az eredeti helyszínek, a diegetikus zene és a társadalmi osztályok szerepe. A sport mint metafora.

Böllöni Péter

Lehetséges szempontok. A sport mint metafora az angol film cinema filmjeiben. Csellengő emberek? Mitől és hogyan realista az ábrázolt világ? A fogyasztói társadalom korai kritikája? További példák: *Szombat este, vasárnap reggel / Saturday Night, Sunday Morning* (r. Karel Reisz, 1960), *Sportélet / This Sporting Life* (r. Lindsay Anderson, 1963). Kortárs angol filmek az irányzat felől: Lynne Ramsay, Shane Meadows, Steve McQueen filmjei.

Alan Sillitoe *A hosszútávfutó magányossága* c. kisregénye.

Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000 (British free cinema).

Hill, Jeffrey. Sport Stripped Bare. Deconstructing Working-Class Masculinity in *This Sporting Life*. *Men and Masculinities*, Vol. 7, No. 4, April 2005, 405-423.

Hughson, John: Rohanás az életért: individualizmus, osztály és ellenállás *A hosszútávfutó magányosságában*. In: Győri Zsolt (szerk.): *Fejezetek a brit film történetéből*. Eger: Líceum, 2010, 225-238.

Nemes Károly: *Tony Richardson*. Filmbarátok kiskönyvtára sorozat. Magyar Filmtudományi Intézet, Budapest, 1978.

Vincze Teréz: Az angol free cinema és az angol új hullám. *Filmtett*, 2002. febr., 24–29. old. 14-16 *Filmteszt 1*.

16-18 *Filmvetítés:* ismételés/bónusz/meglepetés.

KÖVETELMÉNYEK

Jelenlét: 7 előadásra (50%), 12 szemináriumra (85%) és 7 filmvetítésre (50%) kötelező a jelenlét ahhoz, hogy a diák végső jegyet kaphasson. Az ezt nem teljesítő esetben levonásra kerül sor a végső jegyből, alkalmanként 0,25 pont értékben. Amennyiben az előadáson és

vetítéseken való jelenlét 30%, a szemináriumi jelenlét 50% alatt alakul, az illető a rendes vizsgaszesszióban nem fogadható a záróvizsgán, még akkor sem, ha a szemináriumi jegye megengedné ezt. Ugyanilyen előzetes követelmény a félévi aktivitások (csoportmunkában való részvétel, szakirodalmi kivonatok elkészítése, ennek szóbeli bemutatása, filmteszt, dolgozat) teljesítése.

Vizsgakövetelmények:

Osztályozás: A tantárgyból kapott végső jegy **két** részjegyből tevődik össze, a következő arányban: a féléves szemináriumi (és előadás közbeni!) aktív munkára kapott aktivitási érdemjegyből (50%–a a végső jegynek) és a félév végén megtartott írásbeli záróvizsga eredményéből (50%–a a végső jegynek).

Az *aktivitási érdemjegy* a következő feladatok alapján alakul ki:

1. **Aktív jelenlét** a szemináriumokon és előadásokon (20%, 2 p).
2. Egy választott **szemináriumi tematika bemutatása** és az azt követő csoportos beszélgetés moderálása (40 %, 4p.). Ez feltételezi a szakirodalom felvázolását, a megvilágító erejű filmrészletek bejátszását, valamint a beszélgetést elősegítő kérdések feltevését.
3. A tantárgyhoz kapcsolódó, szakirodalmi alapo zású, **elemző dolgozat** leadása (40 %, 4p.). A dolgozat témája: a kötelező és ajánlott filmekből kiválasztott 2-4 jelenet összehasonlítása, egy jól meghatározott szempont alapján. Ez a szempont lehet: a helyszín, a díszlet, a kosztümök, a színészi alakítás, a kameramozgás(ok), a világítás, a képkivágat(ok), a vágás, a hangsáv (dialógusok, zörejek, zene). A dolgozat témáját előzetesen egyeztetni kell. Terjedelme: 12000 leütés (kb. 6 oldal), **leadási határidő: az első vizsga-időpont.**

A *záróvizsga részjegye* a következő feladatokon alapul:

1. **a kötelező filmek ismerete.** Aki a max. 20 pontból nem kap 15-öt, nem jelentkezhet vizsgára. A tesztet kétszer lehet megismételni (10%, 1p.)
2. **ismeretellenőrző teszt** (az elolvasott kötelező szakirodalom és a meghallgatott előadások anyagából). (90%, 9 p.).

Megjegyezendő, hogy mindkét részjegynek legalább 5-ösnek kell lennie, ellenkező esetben a hallgató nem állhat vizsgára, vagy nem kaphat végső jegyet. Minden részfeladat végrehajtása kötelező.

Az írásos feladatok formai követelményei

1. A magyar helyesírás szabályainak betartása. Ajánlott szakirodalom *A magyar helyesírás szabályai*, egyik lelőhelye:
<http://film.sapientia.ro/uploads/oktatas/segedanyagok/A%20magyar%20helyesiras%20szabalyai.pdf>
2. Oldalbeállítás: jobb-bal margó 2.5, oldal teteje-alja 2.
3. Sorköz: 1.5-ös.
4. Betűtípus: Times New Roman, 12-es.
5. Bekezdés használható.
6. Alcímek kiemelése: dőlt betűtípussal.
7. A szakirodalmi idézés formája: szerző vezetéknev-keresztnev, könyv címe dőlttel, cikk címe idézőjelben, kiadás helye, kiadó neve, évszám, oldalszám.
8. A space is leütésnek minősül, egy oldal 2000 leütésből áll.

9. Oldalszámok: oldal alja, középre igazítva.
10. Címek, szöveg: balra igazítva.

Könyvészet

- Bazin, André: A western fejlődése. In: Király Jenő (ed.): *Film és szórakozás*. Mokép–Magyar Filmtudományi Intézet, Budapest, 1981. 146–155.
- Bazin, André: A francia Renoir. Orson Welles. A neorealizmus esztétikája. In: *Mi a film? Esszék, tanulmányok*. Budapest, Osiris, 1995. 227–257, 257–329, 369–449.
- Báron György: Realizmus és dekadencia. (Luchino Visconti portréjához) *Filmvilág*, 1983. 6. 58–63. Luchino Visconti: Az értelem pesszimizmusa, az akarat optimizmusa. *Filmvilág*, 1981. 5. 32–38.
- Berkes Ildikó-Nemes Károly: *A bűnügyi film*. Uránusz Kiadó, 2001. 53–126.
- Bikácsy Gergely: A kések és a formák. Zuhanás Hitchcockkal. *Filmvilág*, 1986. 10. 2–7.
- Bikácsy Gergely: Hitchcock-pályakép. *Filmkultúra*, 1979. 5. 59–73.
- Bikácsy Gergely: Vulkán, jégcsap, könnyek (Roberto Rossellini filmjeiről). *Filmvilág*, 1992. 1. 27–31.
- Borde, Raymond és Étienne Chaumeton: Towards a Definition of Film Noir. A. Silver and J. Ursini (ed.): *The Film Noir Reader*. New York: Limelight, 2003, 17–25.
- Bordwell, David: Citizen Kane. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods 1*. University of California Press, 1976. 273–290.
- Bordwell, David: A bűnügyi film. In: *Elbeszélés a játékfilmben*. Budapest, Magyar Filmintézet, 1996: 76–87.
- Bordwell, David – Kristin Thompson. *Film History*, McGraw-Hill, 2003.
- Colin McArthur: Ikonográfia. In: Balogh Gyöngyi (ed.): *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III. (Tömegfilm)*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1979. 181–187.
- Dyer, Richard: Introduction. *Heavenly Bodies. Film Stars and Society*. London–New York: Routledge, 2004. 1–17.
- Fáber András: A befejezetlen műemlék. (Orson Welles életműve). *Filmvilág*, 1986. 1. 24–28.
- Feuer, Jane: The Self-reflexive Musical and the Myth of Entertainment. G. Mast (ed.) *Film Theory and Criticism: Introductory Readings*. New York–Oxford: Oxford UP; 1992. 486–497.
- François Forestier: Egy poén, ha csattan. (Beszélgetések Billy Wilderrel) *Filmvilág*, 2002. 6. 45–46.
- Garis, Robert: The Magnificent Ambersons, The Lady from Shanghai. Welles's Shakespeare. *The Films of Orson Welles*, Cambridge: Cambridge UP, 2004. 69–109.
- Hahner Péter: Az ismeretlen ismerős. *Filmvilág* 2004/10, 32–41.
- Haskell, Molly: The Fifties. In: *From Reverence to Rape. The Treatment of Women in the Movies*. Chicago: The U of Chicago P, 1987, 231–253.
- Hayward, Susan: *Cinema Studies. The Key Concepts*. Routledge, London–New York, 2000.
- Helmuth Karasek: Salto mortale a hatodik emeletről. (Billy Wilder mesél) *Filmvilág*, 1992. 12. 44–50.
- Hollows, Joanne at al. (ed.): *The Film Studies Reader*. London: Arnold, 2000. 115–138.
- Horváth Vera: Hollywood és a film-musical. *Filmkultúra*, 1985. 6. 13–36.
- Kulik, Karol: Túr pásztó-pusztától Londonig (Korda Sándor indulása). *Filmvilág*, 1981. 3. 40–45.
- Király Jenő: A klasszikus gengszterfilm világképe. *Frivol múzsa (1.)*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993. 367–381.
- Király Jenő: A western morfológiája. In: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetípusok a filmkultúrában*. Korona Kiadó, Budapest, 1998. 118–143.

- Király Jenő: Kommentárok Kertész Mihály: *Casablanca* című filmjének repülőtéri képsorához. In: *Frivol múzsa* (1.). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993. 254–294.
- Kiséry András: Welles és Shakespeare. *Metropolis* 2000/2. 38–57.
- Korda, Michael: *A szerencse fiai. A Korda testvérek regényes élete*. Budapest, Európa Kiadó, 1983.
- Kovács András Bálint. Fabulaalternatívák: Hitchcock. *A modern film irányzatai*. Budapest. Palatinus, 2005. 274–277.
- Kovács András Bálint: Minden idők... (*Aranypolgár*). *Filmvilág*, 1993. 6. 4–7.
- Kovács András Bálint: Sötét filmek. (A bűnfilm és a modernitás.) *Filmvilág*, 2000. 6. 4–11.
- Kovács András Bálint: Rossellini: a „neorealista csoda”. *A modern film irányzatai*. Budapest. Palatinus, 2005, 289–298.
- Kovács Ilona: A gondola alakú hamutartó (Ernst Lubitsch vígjátékai). *Filmvilág*, 22–29.
- Kömlődi Ferenc: Táncoló Hollywood. (A musical.) *Filmvilág*, 1993. 7. 48–52.
- Kuczka Péter: Colt és kalap. *Filmkultúra*, 1978. 5. 49–66.
- Lovell, Alan: The Western. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods 1*. University of California Press, 1976. 164–175.
- Magyar Bálint: *Az amerikai film*. Budapest, Gondolat, 1974. (Külföldiek az amerikai filmvilágban:110–125.old.)
- Marx József: Premier plan–Roberto Rossellini. *Filmkultúra*, 1975. 1. 61–81.
- Murai András. „Megfigyelés mozgóképpel. A cinéma vérité-től a valóságshow-ig.” *Metropolis – Médiakutató* 2001 Média és film különszám, 40–49.
- Molnár Gál Péter: Sursum corda (A túrkevei angol báró). *Filmvilág*, 1993. 11. 42–45.
- Molnár Gál Péter: Ananké a fürdőszobában. *Filmkultúra*, 1985. 12: 23–26.
- Molnár Gál Péter: Főúr, kérek egy táncost! (Billy Wilder filmjeiről) *Filmvilág*, 2002. 6. 42–44.
- Nemes Károly, Andrew Sarris: Aranypolgár pro és kontra. *Filmkultúra*, 1993. febr. 36–33.
- Nemes Károly: *Tony Richardson*. Filmbarátok kiskönyvtára sorozat. Magyar Filmtudományi Intézet, Budapest, 1978.
- Nielsen, Jakob Isak: On Visual Design and Staging in Casablanca. *p.o.v. A Danish Journal of Film Studies*, 2002/14, 75–88.
- Novell-Smith, Geoffrey (szerk.) *Oxford Filmenciklopédia. A világ filmtörténetének kézikönyve*. Budapest, Glória Kiadó, 1998.
- Pápai Zsolt: Howard Hawks rejtőzködő kamerája. *Filmvilág* 2001/12. 48–49.
- Place, J. A.–L. S. Peterson: Some Visual Motifs of Film Noir. In: Bill Nichols (ed.) *Movies and Methods 1*. University of California Press, 1976. 325–339.
- Peter Bogdanovich: Orson Welles (interjúsorozat). *Filmvilág*, 1997. 2. 38–46., 3. 36–44., 4. 39–42.
- Péterffy Gabriella: Gengszter karakterek az amerikai filmben. *Filmkultúra*, 1995. szept. 20–18.
- Péterffy Gabriella: Hét tenger ördöge. (Kertész Mihály kalandfilmjei) *Filmvilág*, 1995. 6. 28–32.
- Pethő Ágnes: Képek bűvöletében. Adalékok mozgókép és festészet kapcsolatának értelmezéséhez Alfred Hitchcock filmjeiben. In: Pethő Ágnes (szerk.): *Film-kép-nyelv*. Kolozsvár: Scientia, 2007. 139–196.
- Tóbiás Áron: *Korda Sándor*. Filmbarátok kiskönyvtára sorozat. Magyar Filmtudományi Intézet, Budapest, 1981.
- Urbán Mária: A francia lírai realizmus. *Filmtett*, 2001. nov., 22–26.
- Vincze Teréz: Az angol free cinema és az angol új hullám. *Filmtett*, 2002. febr., 24–29.

KÖTELEZŐ FILMEK

A 39 lépcsőfok (Alfred Hitchcock, 1935).
A fehér hőség (r. Raoul Walsh, 1949).
A harmadik ember (r. Carol Reed, 1948).
Délidőben (r. Fred Zinnemann, 1952).
A hosszútávfutó magányossága (r. Tony Richardson, 1962).
A kis cézár (Mervyn LeRoy, 1931).
A játékszabály (Jean Renoir, 1939)
A madarak (r. Alfred Hitchcock, 1963).
A máltai sólyom (r. John Houston, 1941).
A Manderley-ház asszonya (r. Alfred Hitchcock; producer David O. Selznick, 1940).
Mi történt Baby Jane-el? (r. Robert Aldrich, 1962).
A per (r. Orson Welles, 1962).
A postakocsi (r. John Ford, 1939).
A rakparton (r. Elia Kazan, 1954).
A shanghai asszony (r. Orson Welles, 1948).
Az aranypolgár (r. Orson Welles, 1941).
Arén és régi csipke (r. Frank Capra, 1944).
Biciklitolvajok (r. Vittorio De Sica, 1948).
Casablanca (r. Mihael Curtiz, 1942).
Egy csepp méz (r. Tony Richardson, 1961).
Ének az esőben (r. Gene Kelly–Stanley Donen, 1952).
Ködös utak (r. Marcel Carné, 1938)
Megszállottság (r. Luchino Visconti, 1942).
Mindent Éváról (r. Joseph L. Mankiewicz, 1950).
Ok nélküli lázadó. (r. Nicholas Ray, 1955).
Mi történt Baby Jane-el? / What Ever Happened to Baby Jane? (r. Robert Aldrich, 1962).
Top Hat (r. Mark Sandrich, 1935).
Van, aki forrón szereti (r. Billy Wilder, 1959).
Vertigo (r. Alfred Hitchcock, 1958).

AJÁNLOTT FILMEK

A közellenség (r. William Wellman, 1931).
A gonosz érintése/Touch of Evil (r. Orson Welles, 1958)
A herceg és a táncosnő (r. Laurence Olivier, 1957).
A hét mesterlövész (r. John Sturges, 1960).
A nagy ábránd (r. Jean Renoir, 1937).
A nagy álom (r. Howard Hawks, 1946).
A Sierra Madre kincse (r. John Houston, 1948).
A zenekar kocsija (r. Vincente Minnelli, 1953).
Az Ambersonok tündöklése (r. Orson Welles, 1942)
Az alvilág királya (r. Julien Duvivier, 1937).
Alkony sugárút (Billy Wilder, 1950).
Bűvölet (r. Alfred Hitchcock, 1945).
Jezebel (r. William Wyler, 1938).
Kettős kárigény (r. Billy Wilder, 1944).
Martinique (r. Howard Hawks, 1944).
Mildred Pierce (r. Michael Curtiz, 1944).
Egy hét Marilynnel / My Week with Marilyn (r. Simon Curtis, 2011).
Ninotchka (r. Ernst Lubitsch, 1939)

Othello (r. Orson Welles, 1948).

Óz, a csodák csodája (r. Victor Fleming, George Cukor, 1939).

portélet (r. Lindsay Anderson, 1963).

Róma, nyílt város. (r. Roberto Rossellini, 1945).

Szombat este, vasárnap reggel (r. Karel Reisz, 1960).

Rio Bravo (r. Howard Hawks, 1959).